

Wyrok z dnia 7 kwietnia 1999 r.

I PKN 652/98

Wybór nauczyciela do przeniesienia w stan spoczynku w razie spełnienia przesłanek z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.) może być zakwestionowany przez sąd pracy w przypadku oceny, iż był on dowolny lub dyskryminujący.

Przewodniczący: SSN Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Maria Mańkowska, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 1999 r. sprawy z powództwa Krystyny S. przeciwko Szkole Podstawowej [...] w L. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 17 września 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 17 września 1998 r. zmienił zaskarżony przez powódkę Krystynę S. wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Lublinie z dnia 17 kwietnia 1998 r. [...] oddalający powództwo o uznanie przeniesienia w stan nieczynny za bezskuteczne i przywrócił ją do pracy w Szkole Podstawowej [...] w L. na dotychczasowych warunkach oraz oddalił apelację w pozostałej części. Sąd ten uznał za uzasadniony apelacyjny zarzut naruszenia art. 20 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 Nr 56, poz. 357), argumentując, że w razie konieczności zwolnienia jednego spośród kilku nauczycieli - Sąd pracy ocenia kryteria wyboru osoby, która zostanie zwolniona pod względem przestrzegania zasady niedyskryminacji.

Tymczasem strona pozwana nie opracowała żadnych kryteriów doboru nauczycieli do przeniesienia w stan nieczynny. Wskazywanie, że działania podjęte w stosunku do powódki zostały podjęte ze względu na dobro uczniów, „bez dokładniejszego wykazania i sprecyzowania tej okoliczności należy uznać za nieuzasadnione”.

Przywracając powódkę do pracy na poprzednich warunkach Sąd drugiej instancji wskazał, że jest ona nauczycielem mianowanym z długoletnim stażem pracy, ukończyła studia w zakresie filologii polskiej w specjalności nauczycielskiej. Posiadane przez nią „pełne” kwalifikacje i „najszersze przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela-polonisty” predestynują zawodowo powódkę przed innymi nauczycielami, którzy nie mają takich kwalifikacji, a którzy bezpodstawnie zostali uznani za lepszych od niej nauczycieli języka polskiego. Oceny takiej nie może zmienić skarga rodziców na powódkę i stwierdzone w 1996 r. nieprawidłowości w jej pracy, albowiem te okoliczności były przedmiotem badania w innym prawomocnie zakończonym postępowaniu sądowym i nie mogły być powtórnie podnoszone, zwłaszcza przy zaniechaniu kolejnej formalnej oceny jej pracy. Za wydaniem orzeczenia reformatoryjnego przemawiała ponadto szczególnie ciężka, w porównaniu z innymi nauczycielami, sytuacja rodzinna i materialna powódki oraz pozostawienie pozostałym nauczycielom języka polskiego 9,5 godzin ponadwymiarowych.

W kasacji strony pozwanej podniesiono zarzuty naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 20 Karty Nauczyciela, przez błędną wykładnię i niezastosowanie art. 56 i 67 KP, oraz § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 października 1991 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia (Dz.U. Nr 98, poz. 433 ze zm.), art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.), a wreszcie zarzut niewłaściwego zastosowania nie wymienionych przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 grudnia 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk i kwalifikacji niezbędnych do ich zajmowania oraz zasad i trybu dokonywania oceny pracy nauczyciela (Dz.U. Nr 122, poz. 537 ze zm.). W kasacji zawarto również zarzuty naruszenia przepisów postępowania w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: art. 316 KPC - poprzez rozstrzygnięcie sporu na podstawie dokonanych ustaleń faktycznych bez podania podstawy prawnej wyrokowania, art. 233 § 1 KPC -

przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i wadliwą ocenę kryteriów doboru pracownika do zwolnienia oraz art. 328 § 2 KPC - przez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy prawnej i niewskazanie przepisów prawa, które mogły uzasadniać wydanie orzeczenia przywracającego powódkę do pracy.

Zdaniem skarżącej w rozpoznawanej sprawie wystąpiły określone w art. 20 Karty Nauczyciela przesłanki przeniesienia powódki w stan nieczynny, polegające na zmniejszeniu liczby uczniów i oddziałów uczniowskich w pozwanej szkole, co uniemożliwiało dalsze zatrudnienie powódki w pełnym wymiarze czasu pracy. W takich okolicznościach dyrektor szkoły, stosownie do posiadanych uprawnień wynikających z art. 39 ust. 3 ustawy o systemie oświaty miał prawo podjęcia stosownej decyzji. Wybór powódki do zwolnienia uwzględniał kryteria merytoryczne oceny jej pracy i nie był dowolny ani nie przejawiał się w jej dyskryminacji. Zdaniem skarżącej Sąd drugiej instancji w sposób dowolny uznał, że spośród nauczycieli legitymujących się zgodnymi z przepisami prawa kwalifikacjami do nauki języka polskiego, kwalifikacje powódki były „lepsze” niż pozostałych nauczycieli.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona, ponieważ Sąd drugiej instancji niedostatecznie wyjaśnił powody, dla których uznał, że powódka ma najbardziej wszechstronne przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela-polonisty spośród nauczycieli tej specjalności zatrudnionych w pozwanej szkole (art. 233 § 1 i 328 § 2 KPC), co uniemożliwiło kasacyjną kontrolę zgodności z prawem zaskarżonego rozstrzygnięcia. W rozpoznawanej sprawie niesporne było wystąpienie przesłanek prawnych dla zastosowania dyspozycji art. 20 Karty Nauczyciela, polegających na zmniejszeniu liczby oddziałów w pozwanej szkole uniemożliwiającej dalsze zatrudnianie wszystkich nauczycieli-polonistów. W takiej sytuacji wyrok Sądu drugiej instancji przywracający powódkę do pracy na poprzednich warunkach (reformatoryjny) byłby prawidłowy tylko w razie wskazania innych niż powódka nauczycieli nie legitymujących się równorzędnymi z nią kwalifikacjami zawodowymi.

Stanowisko Sądu drugiej instancji w tym zakresie jest nieprecyzyjne, albowiem wstępnie przyjął on, że w pozwanej szkole pozostają w zatrudnieniu nauczyciele nie posiadający takich kwalifikacji jak powódka, a następnie uznał, iż nawet gdyby

wszyscy poloniści legitymowali się formalnymi kwalifikacjami do nauczania języka polskiego, to powódka miała „najszerze” przygotowanie do wykonywania tego zawodu. Tymczasem za niepełną należy uznać ocenę wyboru nauczyciela przenoszonego w stan spoczynku dokonywaną wyłącznie przez pryzmat wymagań formalnych wykonywania zawodu nauczycielskiego, które niekoniecznie dają przewagę w sferze profesjonalnych predyspozycji lub umiejętności jego wykonywania. Warunki formalne to wprawdzie istotna część wymagań stawianych nauczycielowi, który jednakże realizuje nie tylko funkcje dydaktyczne, ale równie ważne cele wychowawczo-obywatelskie i opiekuńcze szkoły (art. 6 Karty Nauczyciela). Dlatego dopiero całościowa ocena wszystkich tych wymagań pozwala na weryfikację dokonanego przez dyrektora szkoły wyboru nauczyciela przenoszonego w stan spoczynku w trybie art. 20 Karty Nauczyciela.

Zakwestionowanie przez Sąd drugiej instancji wyboru powódki spośród innych nauczycieli legitymujących się kwalifikacjami do wykonywania zawodu nauczyciela polonisty nie może opierać się na niejasnych powodach, dla których Sąd ten uznał, iż w pozwanej szkole pozostają w zatrudnieniu osoby nie dorównujące formalnym kwalifikacjom powódki, która ma „najszerze przygotowanie” zawodowe, a jej staż pracy „nie jest najkrótszy”. Norma zawarta w art. 20 Karty Nauczyciela przyznaje dyrektorowi szkoły kompetencję wyboru nauczycieli przenoszonych w stan spoczynku z uwagi na ustawowo określone potrzeby organizacyjne szkoły. To uprawnienie dyrektora szkoły może być zweryfikowane wyłącznie w razie pozytywnego wykazania, że wybór ten był rażąco dowolny lub oczywiście dyskryminował nauczyciela przenoszonego w stan spoczynku. Sądowa ingerencja nie powinna w sposób budzący jakiegokolwiek niejasności niweczyć, podważać lub stwarzać bariery w wykonywaniu przez dyrektora szkoły uzasadnionych kompetencji wynikających z art. 20 Karty Nauczyciela, które bywają wymuszone obiektywnymi przyczynami organizacyjnymi szkoły, wymagającymi ograniczeń w zatrudnieniu nauczycieli.

Ważne jest także to, że w razie takich potrzeb szkoły nauczyciel mianowany może wyrazić zgodę na ograniczenie swojego zatrudnienia w trybie art. 22 ust. 2 Karty Nauczyciela. W rozpoznawanej sprawie ma to istotne znaczenie wobec ustalenia 9,5 godzin ponadwymiarowych pozostawionych innym nauczycielom języka polskiego. Równocześnie potrzebne byłoby zweryfikowanie twierdzeń skarżącej, że powódce proponowano podjęcie zatrudnienia w innej szkole, ale również twierdzeń zawartych w apelacji powódki, iż pozwana pozostawiła w zatrudnieniu osoby legitymu-

jące się nauczycielskimi uprawnieniami emerytalnymi. Bez całościowej oceny kryteriów wyboru nauczyciela przenoszonego w stan nieczynny jego trudna sytuacja osobista i majątkowa nie może być rozstrzygającą przeszkodą w wykonywaniu przez dyrektora szkoły jego kompetencji z art. 20 Karty Nauczyciela.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował kasatoryjnie na podstawie art. 393¹³ KPC.

=====